

Türkçe Çeviriye Önsöz

Turkish Studies Association tarafından iki yılda bir verilen Fuat Köprülü Kitap Ödülü'ne 2006'da, *The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire*'in layık bulunmasından özellikle haz duyduğumu ifade etmek isterim. Kitabın 2005'te Reaktion Books ve Princeton University Press tarafından yayınlanan ilk baskısı tükendiğinde, sadece birkaç küçük tashih ile görsel malzeme değişikliği içeren ikinci baskısı 2011'de yayınlandı (Reaktion Books ve University of Chicago Press).

Bu eserin İngilizceden Türkçeye çevrilmesi için desteklerini esirgemeyen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Fahri Aral'a candan teşekkürlerimi sunuyorum. İngilizce metni Gül Çağalı Güven özveri ve beceriyle Türkçeye çevirdi. Osmanlıca metinlerin transkripsiyonlarını yayınlardan ve yayınlanmayanlarıysa kendi notlarımdan ustaca hazırlamakta canla başla çalışan Hesna Ergün Taşkömür'e son derece minnettarım. Transkripsiyon konusunda ve metnin son tashihlerinde Himmet Taşkömür ile asistanlarım Ünver Rüstem ve Ömer Ziyal'ın da katkılarının bulunduğu, donanımlı bir ekiple işbirliğinde bulunmak benim için büyük bir şans oldu. Kitabın son haline getirilmesini, titiz editör Belgin Çınar'a borçluyum.

Bu kitapta yalnız Osmanlı kaynaklarından alıntılanan metinler transkripsiyon kullanılarak italik harflerle dizilmiştir. Kişi, yer ve kitap adları transkripsiyonsuz olarak, günümüz Türkçesi uyarınca uzatmalarda şapkalı harflerle yazılmıştır. Çevirisi tamamlanan metin üzerinde bir buçuk yıl bizzat çalışarak, dilini kendi tercihlerime göre değiştirdim ve transkripsiyonlu metinlerin üzerinden geçerek mümkün olduğunca standardize etmekle uğraştım. Türkçe okurlarıma daha fazla yararlı olabilmek arzusuyla, *The Age of Sinan*'da sadece İngilizce tercüme alıntılanan kaynakların, burada transkripsiyonlu olarak Osmanlı Türkçesi orijinallerinin verilmesini tercih ettim. Önemli bulduğum bazı kaynakların da, kısmî alıntılarının yerine burada tamamını zikretmeyi yeğledim. Metinlerin anlaşılması zor olduğunu düşündüğüm özellikle karmaşık örneklerini, günümüz Türk-

çesine aktardığım sadeleştirmelerle ve şerhlerle birlikte sundum.

2005'te yayınlanan *The Age of Sinan*'da o sırada henüz tamamlanmamış olan, editörlüğünü bizzat yaptığım *Sinan's Autobiographies: Five Sixteenth-century Texts*'i (2006) kullanamamıştım. Türkçe çeviride, yeri geldikçe bu kaynak kitabından ve başına yazdığım önsözden alıntılar verdim. Yazma nüshalarını kullanmış olduğum birçok Osmanlı kaynağının bu arada yayınlanmış olması sevindirici bir gelişme. Kaynakçaya yaptığım ilaveler, İngilizce kitabımda zikredilen kaynakların yeni baskılarını ve Türkçe tercümelerini içeriyor. Sinan ile ilgili 2005'ten beri yayınlanmış olan çalışmalar sistematik olarak taranıp buradaki kaynakçaya dahil edilmemiştir; çeviride kullandığım bazı yeni çalışmalara yalnız dipnotlarda referans verilmiştir. Fakat kaynakçaya kendi yeni yayınlarımı kattım. Bunların arasında, Sinan historiografisi üzerine yazdığım bir makaleye bilhassa dikkat çekmek isterim: "Bir Milli Dahinin Yaratılışı: Sinan ve 'Klasik' Mimarî Historiyografisi" ("Creation of a National Genius: Sinan and the Historiography of 'Classical' Architecture"). İlk versiyonunu *The Age of Sinan*'a giriş bölümü olarak 1999'da yazdığım, fakat sonradan ayrı olarak yayınlamanın daha uygun olacağını düşündüğüm bu makale, Sinan historiografisine kritik bir bakış içeriyor ve elinizdeki kitabın yaklaşımının gerisinde yatan eleştirilerin ipucunu veriyor. Makalem, Sibel Bozdoğan ile Harvard Üniversitesi'nde düzenlediğimiz bir sempozyumun bildirilerini içeren, birlikte editörlüğünü yaptığımız derlemede yayınlandı (*Historiography and Ideology: Architectural Heritage in the Lands of Rum, Muqarnas*, cilt 24, 2007). Aynı cilde Bozdoğan'la beraber yazdığımız önsöz, "İçice Geçmiş Söylemler: 'Diyar-ı Rum' Tarihyazımındaki Oryantalist ve Milliyetçi Mirasların Sorgulanması", olarak Türkçeye çevrildi (*Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Türk Mimarlık Tarihi* 7: 13, 2009).

Sinan Çağı: Osmanlı İmparatorluğu'nda Mimarî Kültür, genişletilmiş birincil kaynak alıntıları, ufak tefek

revizyonlarla düzeltmeler ve Türkçe okurlarımla paylaşmak istediğim bazı yeni bilgiler ve düşüncelerimi yansıtan ekler dışında, esas itibarıyla orijinal İngilizce metne sadık kalmıştır. Çeviride, yazılı kaynaklara ilaveten dikkat çekmemin gayesi, son yıllarda Sinan'ın mimarisi hakkında metinlerin azlığından yakınılmasıdır. Aslında, aynı dönemde İtalya'da mimarlık yapan Antonio da Sangallo, Michelangelo ve Palladio gibi sanatçıların da kendi mimarî kuramlarını uzun uzadıya açıkladığı metinler yoktur; biyografileriniyse onları yakından tanıyanlar yazmıştır. Dolayısıyla estetik yaklaşımlarının ve eserlerinin yorumu, geride bıraktıkları çizimler ve dönemin diğer yazılı kaynaklarıyla arşiv belgelerine dayanarak yapılmıştır. Bu da, sanıldığıının tersine, Sinan örneğinden çok farklı bir durum değildir. Mimarbaşının arşiv kaynaklarında sıklıkla zikredilen çizimlerinin yok olması muhakkak ki büyük bir kayıptır; fakat İtalya'daki ve İslâm ülkelerindeki meslektaşlarının hiçbirinin birinci tekil şahıs ağzından özyaşam öyküsünü yazdırmadığı da unutulmamalıdır. Ayrıca, Sinan'a atfedilen yapıtların günümüze gelen vakfiyeleri, mimarî işlev, program analizi ve bânilerin zihniyeti açısından, aynı dönemde hiçbir yerde rastlanmayan zenginlikte veriler sunar.

Türkçe çeviride yazılı metinleri vurgulayışımın nedeni pozitivist bir kaynak fetişizmini teşvik etmek değil. Aksine, Sinan mimarîsinin bağlamlarına, yaşantısal pratiklerine ve anlam dünyalarına açtıkları pencereyle, onun çağını daha yaratıcı şekillerde hayal edebilmemize olanak tanımalarıdır. Dolayısıyla, arşiv araştırmalarında bulduğum somut belgelerle sınırlı kalmayıp, anlatıya yönelik nazım ve nesir metinler aracılığıyla dönemin zihniyetlerini, güzellik ile estetik kavramlarını ve mimarlık kültürü söylemlerini tahayyül etmeyi hedefledim. Fakat bazı çalışmalarda görüldüğü gibi, Osmanlı "klasik" mimarlığının sadece birkaç kavrama odaklanmış, indirgemeci bir "zihniyet ve ideoloji" dünyası portresini çizmekten özellikle kaçındım. Monolitik olmayan, karmaşık bir medeniyetin 16. yüzyıldaki çok-boyutluluğunu ve çok-sesliliğini vurgulamayı tercih ettim. Devrin dilinin lezzetini biraz olsun tattırabilmenin yanı sıra, diğer bir gayem de, görsel ve sözel metinlerin derinlemesine okunmasını kaynaştıran, araştırmaya dayalı, eleştirel ve yorumlayıcı bir mimarlık tarihçiliğini yüreklendirmektir.

GÜLRU NECİPOĞLU
İstanbul-Cambridge, Massachusetts, 2011